

Rekenkamercommissie Gemert-Bakel en Laarbeek

Onderzoeksopzet Voorzieningen

1. Aanleiding en doorlopen proces

In onze brief van 14 oktober 2022, gericht aan de raden van zowel Laarbeek als Gemert-Bakel, hebben wij onze onderzoeksonderwerpen voor de 2^e helft 2022, met doorloop in 2023, aangekondigd. Na overleg met de regiegroep was onder meer het onderwerp “Onderzoek naar de vergelijking van het voorzieningenniveau Gemert-Bakel en Laarbeek i.r.t. (woon-)lasten, met andere gemeenten” gekozen.

Dit onderwerp was aanvankelijk door de CDA-fractie van Gemert-Bakel ingebracht, met als motivering: “Wij zouden graag willen laten onderzoeken hoe onze voorzieningen t.o.v. andere gemeente en de gemeentelijke lasten zich verhouden.”

Vanuit de regiegroep (i.c. de raadsleden uit Laarbeek) kwam de suggestie om dat onderzoek niet alleen te doen voor Gemert-Bakel, maar ook voor Laarbeek. Aan deze wens voldoet de rekenkamer graag.

Als rekenkamer hebben we toen aangegeven dat dit onderwerp qua scope en diepgang nog nadere precisering behoeft.

Samen met een ingestelde klankbordgroep was daarvoor (op 6 sept. 2022) al ingezoomd op vragen die te maken hebben met de mogelijke scope van het onderzoek, te weten:

- over welke voorzieningen het gaat?- gaat het over de aanwezigheid sec, of ook het gebruik?- welke parameters het best kunnen worden gehanteerd (objectieve data als kwalitatieve)- over welke gemeentelijke lasten gaat het?- met welke andere gemeenten wil men vergeleken worden?

Vervolgens hebben wij informatie opgevraagd over de beschikbaarheid van data over deze onderwerpen.

In een tweede overleg met de klankbordgroep op 16 mei jl. hebben wij onze voorlopige conclusies ten aanzien van de scope van het onderzoek weer gedeeld met de klankbordgroep en op basis daarvan deze onderzoeksopzet gemaakt.

In deze sessie bleek brede consensus over de afbakening/scope van zowel de voorzieningen (en hoe deze het in beeld kunnen komen) als over de afbakening/scope van wat onder (woon-)lasten moet worden verstaan. Op basis van deze 2^e sessie is de scope van de voorzieningen door de rekenkamer nog iets uitgebreid.

In [bijlage 1](#) is een korte weergave te vinden van gemaakte opmerkingen door de klankbordgroep.

Vervolgens heeft de rekenkamer gezien op welke wijze de gewenste data ‘binnengehaald’ kunnen worden, en welke referentiegemeenten het best in het onderzoek betrokken kunnen worden.

2. De onderzoeksvraag

In het kort is de onderzoeksvraag de volgende:

“Wat levert een vergelijking van de voorzieningen in Gemert-Bakel en Laarbeek met andere gemeenten op, mede in relatie tot de (woon-)lasten van die gemeenten.”

Nadere duiding

Achter deze vraag kunnen meerdere veronderstellingen schuil gaan. Bijvoorbeeld dat er een relatie zou kunnen zijn tussen de omvang/kwaliteit van voorzieningen en de (woon-)lastendruk voor de inwoners. Een andere kan zijn dat er een bepaald voorzieningenniveau ‘normaal’ zou zijn voor gemeenten van een vergelijkbare grootte, en méér voorzieningen op een bepaalde ‘luxe’ kan duiden.

Pas gedurende het onderzoek zal duidelijk worden of er een ‘getrouwe’ benchmark mogelijk is.

Om deze redenen willen wij de volgende disclaimers meegeven bij dit onderzoek:

- Een causale relatie tussen het voorzieningenniveau en lokale lasten zal nooit aantoonbaar zijn. Daarvoor zijn beide componenten te zeer afhankelijk van andere factoren (niet in de laatste plaats van politieke keuzes)
- In het onderzoek staat de benchmark centraal. Het kan zijn dat bepaalde componenten die het ‘voorzieningenniveau’ bepalen moeilijk in een benchmark te vatten zijn (bijvoorbeeld omdat geselecteerde gemeenten geen data hierover of geen vergelijkbare data hebben); dat kan betekenen dat de ‘next best’ data gebruikt moeten worden.

3. De scope van de voorzieningen

Vragen die in het overleg met de klankbordgroep aan de orde waren:

- *Over welke voorzieningen gaat het? bijv. alleen de door de gemeente bekostigd, en zo ja welke dan? Bijv. sociaal-cultureel, sport, kinderopvang, zorg, voorzieningen in de openbare ruimte, (zoals groen, wegen e.d.)?*
- *Gaat het over de aanwezigheid sec, of ook het gebruik?*
- *Welke parameters het best kunnen worden gehanteerd, zowel voor de objectieve data (aantallen, m2, bezettingsgraad, etc.) als voor de kwalitatieve kant (voor dat laatste kan gebruik worden gemaakt van o.a. de Burgerpeiling 2021)*

Standpunt rekenkamer:

Focus leggen op:

- a. sociaal-culturele voorzieningen, incl. middelen armoedebeleid, sport, voorliggend veld; dan gaat het om gemeentelijke subsidies/uitgaven voor:
 - sociaal-cult. voorzieningen (incl. buurtvoorzieningen, jongeren- en ouderenvoorzieningen, bibliotheek)
 - sportsubsidies en gemeentelijke bijdragen in sportaccommodaties (in- en outdoor)
 - cultuursubsidies
 - onderwijsvoorrangsbeleid en peuteropvang
 - voorliggend veld zorg en welzijn (incl. mantelzorg)
 - armoede- en minimabeleid, incl. schuldhulpverlening
- b. vooral kijken naar autonoom geld wat gemeente er zelf in stopt (dus excl. rijksmiddelen)
- c. waar het zinvol is: ook aantallen c.q. het gebruik van de voorziening meenemen (mits te benchmarken)

- d. tevredenheid van inwoners over aspecten van woon- en leefomgeving en over voorzieningen zorg en welzijn¹
- e. waar het zinvol is: aantal/bereikbaarheid van overige voorzieningen meenemen (vergelijkbaar met benchmark Woonaanrekkelijkheid gemeenten)²

3. De scope van de gemeentelijke lasten

Vraag die in het overleg met de klankbordgroep aan de orde was:

- *Over welke gemeentelijke lasten het gaat: alleen de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing) of ook andere belastingen en retributies?*

Standpunt rekenkamer:

Het valt te prefereren om als maatstaf de “lokale belastingdruk” te nemen, die namelijk al door beide gemeenten gebruikt wordt in de paragraaf Lokale heffingen (van de programmabegroting). Dus de combinatie van OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing, toegepast op de lastendruk per meerpersoonshuishouden.

Hiervoor is al een goede benchmark beschikbaar, die beide gemeenten ook gebruiken ter vergelijking.³

Het is daarom niet zinvol hiervoor een andere maatstaf te gebruiken, noch om een andere combinatie van de heffingen toe te passen.

4. De scope van de benchmark

Vraag die in het overleg met de klankbordgroep aan de orde was:

- *Met welke andere gemeenten wil men vergeleken worden?*

Standpunt rekenkamer:

- gemeenten die vergelijkbaar zijn qua inwonersaantal
- gemeenten die vergelijkbaar zijn in meerkernigheid
- gemeenten die mee hebben gedaan aan de Burgerpeiling wsjg.nl
- bereidheid van gemeenten om vergelijkbare gegevens over voorzieningen aan te leveren

Een selectie op basis van de eerste drie criteria levert de volgende selectie van vijf andere gemeenten op:

Gemeente	Inwoners	Kernen	Burgerpeiling
Gemert-Bakel	31.364	7	Ja
Laarbeek	23.253	4	Ja
Gilze-Rijen	26.939	4	Ja
Drimmelen	28.030	6	Ja
Bernheze	32.277	5	Ja
Eersel	19.995	6	Ja
Rucphen	23.608	5	Ja

¹ Af te leiden uit: *Burgerpeiling wsjg.nl* – hoofdstukken 3 (woon- en leefklimaat) en 6 (Zorg en welzijn); zowel Laarbeek als Gemert-Bakel deden daaraan mee in 2021

² Bureau Louter, *Waar willen we wonen; woonaanrekkelijkheid gemeenten* (2022); het gaat dan met name over de daarin gehanteerde categorieën 1. Onderwijs en kinderopvang, 2. Medische zorg; 4. Vrijtijdsactiviteiten

³ Coelo, *Atlas van de lokale heffingen*

5. Uitvoering en planning onderzoek

Het onderzoek zal worden uitgevoerd door de leden van de rekenkamer zelf.

Het betreft:

- opvragen bij andere gemeenten van financiële gegevens en aantallen van voorzieningen, en deze op een vergelijkbare wijze presenteren;
- uit landelijke bronnen (zoals Coelo, CBS, LISA) gegevens afleiden voor de betreffende gemeenten;
- overige data (zoals cijfers over tevredenheid voorzieningen uit de Burgerpeiling) op vergelijkbare wijze presenteren;
- specifieke data en vergelijkingen destilleren uit rapporten m.b.t. de woonaantrekkelijkheid / voorzieningenniveau gemeenten;
- analyse van de data tegen de achtergrond van de onderzoeksvraag

Zonodig zal de hulp van een bureau worden ingeschakeld die onderdelen voor zijn rekening kan nemen. Vooralnog denken wij dat dat niet nodig zal zijn.

Planning onderzoek:

- Begin september (start) – eind oktober: dataverzameling (oplevering concept-bevindingenrapport)
- Eind oktober – medio november: gesprek met ambtelijke organisatie over duiding bevindingen, incl. ambtelijke wederhoor
- Eind november: bestuurlijke wederhoor
- December: eindrapport

RK/ aug. 2023

Bijlage 1

Reacties vanuit de klankborggroep in een tweetal sessies

a. M.b.t. de vraag over de scope van de voorzieningen

1^e sessie

Algemeen:

- Kijken we naar verplichte voorzieningen of naar "luxe"?

Veel reacties hadden betrekking op sociale en sociaal-culturele voorzieningen:

- Het gaat vooral over de sociale voorzieningen (niet verplicht maar vrijwillig), zoals armoedevervoorzieningen; en dan met name wat het budget is wat we daarvoor uitgeven, zoals:
- Taalhuis/bibliotheek
- Bijzondere bijstand, voedselbank, buurthuizen/huiskameractiviteiten
- Jeugdzorg
- Ouderenvoorzieningen
- Kinderopvang
- Leerlingenvervoer (ander: twijfelt hieraan)
- Budget voor sportverenigingen
- Subsidies voor verenigingen
- Het gaat ook over het gebruik van de voorzieningen (bv bibliotheek)

Over fysieke aspecten kwamen de volgende opmerkingen:

- Bereikbaarheid van voorzieningen
- Afhankelijkheid van openbaar vervoer
- Speeltuinen
- Openbare ordevoorzieningen zoals BOA's
- Openbaar groen (budget/m2)

2^e sessie

- Welke voorzieningen hebben we; hoe verhouden die zich tot andere gemeenten?
- Gaat ook over aantal voorzieningen, bv. aantal sportclubs, velden, etc.
- Aspect openbaar vervoer; steken we hier ook zelf geld in?
- Als je sportsubsidies voor verenigingen meeneemt, waarom dan ook niet cultuursubsidies?
- Gaat ook over subsidies voor sportvoorzieningen (bv. sintelbaan)
- We doen veel voor voorzieningen in het centrum

b. M.b.t. de vraag over de scope van de gemeentelijke lasten

1^e sessie

- Riool niet meenemen
- Beperken tot deze 3 woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing, rioolheffing)
- Ook leges meenemen

c. M.b.t. de vraag over de benchmark

1^e sessie

- *Vergelijkbare grootte*
- *Gemeenten met een aantal kernen*
- *Zeker ook in de regio kijken*
- *Asten meenemen*